

Nyckelbergstornet i Söne Mad

Kjell Svensson/Per-Olof Strandroth/Lennart Fahlgren

Söne Mad är en 2 kvadratkilometer stor våtmark i västra Lidköpings kommun. I direkt anslutning till Vänern och Söneåns mynning, strax söder om Hindens rev. En viktig rastlokal för svanar, gäss, simänder, rovfåglar, vadare och tättingar under vår och höststräcket. Maden erbjuder också en mångfacetterad biotop med häckplatser för flertalet av dessa arter och rovfågarna patrullerar ständigt över maden för att finna godbitar. Här hade det genom åren noterats respektabla 206 olika arter. Ett antal som med det nyuppförda Nyckelbergstornet förhoppningsvis kunde ökas på, vilket snart skedde som framkommer senare i texten. Tornet ger en helt ny förutsättning att inventera från höjd och i närhet av den vattenyta som kvarstår när Vänerns vattenstånd sjunker som varit fallet under de senaste åren.

En idé väcktes i början av 2019 av Kjell Svensson, som flitigt skådat i Söne Mad sedan tidigt 70-tal. En tanke att försöka få ett torn till stånd, då tidigare skådning endast skett från marknivå vid fotbollsplanen söder om maden. Då också med ett relativt långt avstånd till ån och vattenytan. Ett team av Kjell, Per-Olof (Olle) Strandroth och Lennart Fahlgren fick uppdraget av Lidköpings Fågelklubb styrelse att utforska möjligheterna. Att leta plats med virtuosa uppstigningar på höga stegar av Olle för att spana över vassruggarna. Och samtidigt finna en plast med förutsättningar att kunna förankra ett torn. Platsen hittades och Kjell med sin kännedom om de lokala markägarna lyckades få ett positivt medgivande av Åke Larsson Stommen Söne, som ägde marken. Lyckan var stor då tidigare försök genom åren oftast stött på patrull, just med detta kanske allra viktigaste första steget. Stort tack till Åke Larsson.

Nästa steg var att skaffa finansiering. Med glädje noterades att VGOF:s fågelskydds kommitté och styrelse var positiva

till ett bidrag ur fågelskyddsfonden med 10.000 kronor. Stort tack VGOF. Vi hade redan besökt Kyrkästornet, tornbyggare Carl Dickander i Kyrkås och fått ett pris på 12.500 kronor för ett torn på 3 meters höjd. Detta efter en ritning av Ingvar Person i klubben som bidrog med frikostig rådgivning. Med en budget på totalt 17.500 kronor inkluderande transport och markarbeten fattades 7.500. Men efter ett samtal med Lotta Berg söktes snart resten ur BirdLife Sveriges fonder. Ett bidrag som även detta beviljades och planen var i hamn! Tack Lotta.

Nu återstod arbetet och Kyrkästor-

net producerade snabbt ett torn som vi kunde hämta med hyrd bilkärra. 600 KG färdigt torn med separat trappa gled sakta fram genom Skaraborg slättlandskap med Nyckelberg i Söne som slutdestination. Lennart Jonsson och Olle sågade ned ett par björkar som stod i vägen. Ett par dagar senare kom Kjells bror Erik Svensson från Rackeby i sin traktor med frontlastare. Tillsammans lyckades vi baxa in tornet genom vegetationen utan att förstöra allt för mycket buskage och resa tornet på plats. Det mesta genom Eriks körskicklighet. En steg upp, se ut över maden och en härlig känsla spreds i kroppen. Känslan att vår ide var både genomförbar och rätt. Hos oss steg adrenalinet redan för kommande observationer under den annalkande våren, ja hela året och fler därtill.

Tornet måste nu förankras för stabilitet och säkerhet trots dess tyngd. Ett samtal till Mikael Svensson i Gillstad Bergtäkt utlöste ett detektivarbete för att hitta singel att frostsäkra mellan berg och de införskaffade betongplattorna som tornets ben skulle vila på. Resultatet blev ännu en frikostig gåva av Daniel Svenssons Åkeri i Väla. Vi tre gav oss dit en morgon och handlastade 700kg singel som vi körde till Nyckelberg och sedan bar i hinkar fram till tornet. Ett tufft pass men resultatet blev över förväntan och tornet står nu stabilt och säkert. Nästa givmilda företag var Optimera i Lidköping som gav oss gratis bräddor för våra finjusteringar och sittbänkar för fikastunderna.

Nyckelbergstornet stod på sin plats och ett vänligt avtal med vägföreningen i Nyckelbergs hamn avrundade projektet. Vi hoppas alla besökare hjälper oss med att hålla farten nere på grusvägen till parkeringen. Det finns mycket att skåda från bilen den sista kilometern. Och parkera inte i hamnen utan innan sista skogsdungen.

Vi hoppades att många skådare från Västergötland och hela Sverige skulle komma att besöka Söne mad och rapportera från Nyckelbergstornet. Och så blev det. Totalt 1158 rapporter från Nyckelbergstornet sedan den 19 februari då obsplatsen skapades. Första obsen var årets första flytt Trana för Lidköping och bland de första i Västergötland. Hela 133 arter har till juli månads slut setts från Nyckelbergstornet. Av lokala och många långväga besökande skådare.

Kjell plockade in art nummer 207 den 14:e april. 2 stycken svarthalsade doppingar (se bild) som rastar och födosöker i den lätta vassruggen nära tornet. Och när Olle i väntan på beckasinspel den 22:a april kopplade av uppe i tornet blev det först en uppiggande obs av en rödhuvad dykand (se bild). En utfärgad hane som även den hade en skön kvällstimma. Inte den första i Söne mad men årets första i Västergötland och den första från Nyckelbergstornet.

Söne mad från Nyckelbergstornet visade under vårens senare del och försommaren upp sin allra bästa sida. Vinters höga vattenstånd bjöd in till fina antal av simänder. Hela 1.054 den 14:e april. Nämnas kan 750 krickor, 220 bläsänder, 43 snatteränder, 25 stjärtänder, 12 skedänder och upp till 5 årtor ständigt in till på mitten av juli.

Naturligtvis mycket gäss med 140 rastande bläsgäss och som mest 1600 grågäss i maden sedda från nya tornet. Lite intressant också minst 4 kullar av vitkindade gäss som vanligtvis häckar på skären utanför maden.

Åtskilliga vadare med vårrastande rödspov samt under 2 veckor i juli 10 kärrsnäppor, 5 spovsnäppor och 18 svartsnäppor.

Flertalet rördromar och upp till 7 vattenrallar hördes i vassen framför tornet där man även bland alla sångare kunde höra strastsångare och se häckande skägg-

mesar födosöka till nästa generation. Och även Skräntärnorna födosökte i maden.

Och hela tiden med flertalet havsörnar glidande in för att spana in dagens rätt med dramatiska scener som följde. Även brun kärrhök sågs försöka gripa krickor som för livet dök och nästan kunde klassas tillhöra dykänder. Kärrhöken den häckade i vassen och även lärkfalkarna födosökte regelbundet.

Höstens flyttid är nu här och med Vänerns aktuella vattenstånd så väntas det in krickor, bläsänder och stjärtänder i betydande mängder bevisande Söne Mads viktiga betydelse som rastplats efter strapatsen över Vänerns vatten.

Välkommen till Nyckelbergstornet för att hjälpa oss att öka på artlistan i höst!

Det är många att tacka. Hoppas vi inte glömt någon. Och alla skall än en gång ha ett stort tack för att ha hjälpt oss att förverkliga en mångårig dröm.

Fåglar vid Nyckelbergstornet, tagna av Per-Olof Strandroth, från fågeltornet.

Jag är en amatörskådare från Stockholm som under några dagars besök i Älvängen besökte Risveden för att försöka få se tretåig hackspett. Läste att den häckar där. Det blev inget kryss, men väl en dikt.

Simon Sorgenfrei, Risveden, 25 juli 2020

Klockljung, myrviol
Slingerticka, klibbticka
Ek, tall, gran.
Vinden i grenarna.
Och där bakom, överskuggande alltihop,
Ljudet av en knäpptyst,
Eller möjligen helt enkelt frånvarande,
Tretåig hackspett.